

مجله علمی-پژوهشی برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)
سال سوم، شماره سوم، (پیاپی ۱۰)، پاییز ۱۳۹۲
تاریخ وصول: ۱۳۹۲/۷/۳ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۹/۲۳
صص: ۱۷-۳۲

بررسی و ارزیابی عملکرد دهیاران در روند مدیریت و توسعه روستایی (مطالعه موردی: شهرستان همدان)

حجت شیخی^۱، طاهر پریزادی^{۲*}، بیژن ورمزیار^۳

۱- عضو هیات علمی دانشگاه ایلام

۲- عضو هیات علمی دانشگاه خوارزمی تهران

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد شهرسازی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات بروجرد

چکیده

اگر امروزه توسعه روستایی را راهبردی بدانیم که به منظور بهبود زندگی اقتصادی، اجتماعی، محیطی و... گروه خاصی از مردم به مرحله اجرا در آمده است، در این صورت رابطه معناداری میان شرح وظایف دهیاران و توسعه روستایی قابل مشاهده می‌باشد. در این پژوهش بر آن هستیم تا اهدافی را که توسعه روستایی به دنبال آن است و از استقرار دهیاران در روستاها انتظار می‌رود، مورد بررسی قرار دهیم، در این راستا عملکرد دهیاری‌ها در قالب چهار شاخص فرهنگی و اجتماعی، اقتصادی، خدماتی و عمرانی مورد بررسی قرار گرفته است، به نحوی که هدف پژوهش ارزیابی شاخص‌های موثر بر عملکرد دهیاری‌ها در فرآیند توسعه روستاهای شهرستان همدان است. در این پژوهش با یک روش میدانی با نمونه‌گیری از ۶۱ روستا و به تبع آن ۶۱ دهیاری به‌عنوان جامعه نمونه، با استفاده از روش پرسشنامه دلفی و بهره‌گیری از روش مدل ارزیابی چند معیاری (AHP) به بررسی نقش عملکرد دهیاران در روند مدیریت توسعه روستاهای شهرستان همدان پرداخته شده است. برای ارزیابی عملکرد جامعه هدف از روش پرسشنامه دلفی با فرمول سازی سه معیار میزان تخصص و مهارت، اتفاق نظر و اجماع مخاطبان و نیز اهمیت دادن و توجه به مسائل توسط گروه فوق‌الذکر پرداخته شده است. نتایج حاصله حاکی از آن است، در بحث اهمیت دادن دهیار به شاخص‌های چهارگانه، شاخص عمرانی بالاترین درجه اهمیت و شاخص اقتصادی کمترین درجه را به خود اختصاص داده است. همچنین در بحث تخصص و مهارت دهیاران، شاخص خدماتی بالاترین و شاخص

اقتصادی کمترین رتبه را به خود اختصاص داده است. در نهایت با استفاده از مدل (AHP) و مقایسه عملکردی آنان در دو بخش مرکزی و شرق از توابع شهرستان همدان مشخص گردید که نقش و عملکرد دهیاران روستاها در بخش مرکزی نسبت به بخش شرق موفقتر بوده است.

واژه‌های کلیدی: توسعه روستایی، دهیاران، تحلیل سلسله مراتبی (AHP)، شهرستان همدان.

مقدمه

طرح مساله و ضرورت آن

اساساً حوزه‌های روستایی به عنوان قاعده نظام سکونت و فعالیت ملی، نقش اساسی در توسعه ملی ایفا می‌کنند، چرا که توسعه پایدار سرزمین در گرو پایداری فضاها و روستایی در ابعاد مختلف می‌تواند نقش مؤثری در توسعه منطقه‌ای و ملی داشته باشد (رضوانی، ۱۳۸۳: ۱-۲). دهیاری‌ها و بررسی عملکرد آنها در توسعه روستایی یکی از موضوعات مهم در حوزه مدیریت روستایی است. از زمان شکل‌گیری دهیاری‌ها تاکنون حدود یک دهه گذشته است؛ حال پس از گذشت یک دهه از فعالیت دهیاری‌ها، ارزیابی و تحلیل عملکرد آنها در دستیابی به اهداف توسعه روستایی مسئله‌ای مهم و قابل بررسی است (خسروی، ۱۳۵۷). بدین منظور و نیز مطابق با اقداماتی که می‌تواند در توسعه هماهنگ و موزون فعالیت‌های کشاورزی، صنعتی و خدماتی از طریق توزیع مناسب جمعیت و استقرار بهینه خدمات در روستا و در نهایت توسعه روستا و منطقه موثر باشد، نیاز به حضور مدیریت محلی احساس می‌شود که برای تمشیت امور و برنامه‌ای با چارچوب مشخص که به بررسی و شناسایی مشکلات روستا و رفع آنها با اتخاذ بهترین راه حل ممکن بپردازد، ضروری به نظر می‌رسد. چنانچه آلبرت واترسون توسعه روستایی را فعالیت‌هایی مرکب از بخش‌های متعدد

می‌داند که مهمترین آنها حصول عواید اقتصادی و رفاه اجتماعی برای هر فرد روستایی است (تودارو، ۱۳۶۴: ۱۳۶). بررسی مدیریت روستایی در ایران نشان می‌دهد که تحولات زیادی در این زمینه رخ داده و مدیریت روستایی محلی همواره فراز و نشیب‌های زیادی را پشت سر گذاشته است. فروپاشی نظام مدیریت روستایی سنتی و عدم جایگزینی مدیریت نوین (قبل از انقلاب)، برگزاری انتخابات شوراهای اسلامی روستایی بلافاصله پس از پیروزی انقلاب اسلامی، برگزاری انتخابات سراسری شوراهای اسلامی شهر و روستا در سال ۱۳۷۷، تصویب قانون تاسیس دهیاری‌های خودکفا، تصویب قانون تجمیع عوارض و اختصاص ۳۰ درصد از عوارض متمرکز به روستاها) ایجاد بستر مناسب برای تشکیل دهیاری در روستاها (سرفصل‌های اصلی تحولاتی است که در این خصوص روی داده است. در روند تحول مدیریت روستایی، ایجاد زمینه برای شکل‌گیری دهیاری‌ها رفع خلأ وجود سازوکار اجرای فعالیت‌های اجرایی در روستا در کنار شوراهای اسلامی روستایی (به عنوان مرجع تصمیم‌گیری و نظارتی در روستا) و اختصاص بخشی از عوارض متمرکز، فصل‌نویسی را در مدیریت روستایی گشوده است (بدری، ۱۳۸۶: ۱۹). اکنون که از تصویب قانون تاسیس دهیاری‌ها و اختصاص ۳۰ درصد عوارض متمرکز به روستاها چند سالی

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع تحقیق کاربردی و از نظر روش تحقیق تحلیلی- توصیفی و به صورت مطالعه اسنادی- کتابخانه‌ای و میدانی است. در مرحله اول به منظور گردآوری اطلاعات و داده‌های مورد نیاز در این پژوهش از روشهای مطالعات میدانی استفاده شده است و روش میدانی مبتنی بر پرسشنامه به روش دلفی مربوط به دهیاران روستاهای شهرستان همدان است. برای تعیین اعتبار پرسشنامه مربوط به دهیاران تعداد ۶۱ پرسشنامه بین دهیاران روستاهای دارای دهیاری شهرستان همدان توزیع گردید. در مرحله دوم با تهیه پرسشنامه‌ای جداگانه برای وزن دهی به شاخص‌های چهارگانه مورد مطالعه در این پژوهش و توزیع آن بین متخصصان به منظور مقایسه این شاخص‌ها با همدیگر اقدام گردید و با عنایت به درجه اهمیت و اولویت‌های اختصاص یافته به شاخص‌های فوق برای بررسی نقش عملکرد دهیاران در توسعه روستاهای شهرستان همدان در دو بخش مرکزی و شراء اقدام به بکارگیری از مدل ارزیابی چند معیاری (AHP) گردید.

پیشینه تحقیق

در زمینه مدیریت روستایی و مسائل مربوط به این بخش از جامعه روستایی از جمله دهیاری‌ها، پژوهش‌هایی به شرح زیر انجام گرفته است. رکن الدین افتخاری (۱۳۸۶)، در مقاله‌ای با موضوع نگرشی نو به مدیریت روستایی با تأکید بر نهادهای تأثیرگذار به تعاریف مختلف توسعه و مدیریت روستایی پرداخته و سپس مدیریت روستایی را از ابعاد مختلف توسعه پایدار از جمله بعد

می‌گذرد و به پشتوانه این قوانین مدیریت روستایی به طورنسبی قوام گرفته است، ضروری است عملکرد این نهاد مردمی مورد بررسی قرار گرفته تا زمینه مناسبی برای افزایش توانمندی‌ها و رفع کاستی‌ها فراهم شود. بررسی فرآیند تحول مدیریت روستایی در ایران نشان می‌دهد که همواره راهبردهای منتخب مبتنی بر آزمون و خطا بوده و فقدان یک مشی سازمانده در درازمدت کاملاً محرز و مشهود است. با وجود این، استقرار دهیاری‌ها در روستاها زیر نظر شورای اسلامی روستایی به عنوان نهاد اجرایی مرحله تکاملی فراز و نشیب تحول مدیریت روستایی است. بنابراین ایجاد زمینه برای توفیق مدیریت روستایی و استمرار حیات مدیریت شورایی در تصمیم‌گیری و تمرکز در اجرا خواهد بود. در این برهه از روند تکاملی مدیریت روستایی محلی، ضروری است که با بررسی عملکرد مدیریت روستایی و نوع رابطه دهیاران با شوراهای اسلامی روستایی و هر دو (نهاد مدیریت روستایی محلی) با مردم، زمینه لازم را برای شناخت نقاط قوت و ضعف مدیریت روستایی فراهم نمود تا بستر لازم برای افزایش کارایی مدیریت روستایی ایجاد شود (افتخاری، ۱۳۸۶: ۱۱۲).

هدف تحقیق

هدف اصلی این پژوهش بررسی و ارزیابی میزان عملکرد دهیاری‌ها در روند مدیریت و توسعه روستاهای شهرستان همدان و همچنین تعیین مهمترین شاخص‌های موثر در ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در بخش‌های مختلف اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی، خدماتی و عمرانی که با تشکیل دهیاری‌ها انجام گرفته، است.

معرفی متغیرها و شاخص‌های تحقیق

شاخص اقتصادی

توسعه فعالیت‌های خدمات برتر (دولت الکترونیک و IT) در روستا، ایجاد قطب روستایی و اختصاص امکانات لازم با بسترسازی سرمایه گذاری در هر روستا متناسب با پتانسیل‌های موجود، ایجاد اشتغال و گسترش فعالیت‌های تولیدی روستایی، روش‌های درآمدزایی برای روستا، روش‌های مدیریت هزینه توسط دهیاران، توسعه خدمات گردشگری در روستا، بسترسازی برای توسعه صنایع دستی و سنتی روستا، همکاری در ایجاد و توسعه بازارچه‌های محلی و هفتگی در روستا، افزایش تولیدات کشاورزی در روستا از طریق بهره‌وری و نه افزایش سطح زیر کشت، تقویت ساختار فرهنگی تولید بهینه در روستا (طرح هر روستا یک محصول تخصص).

شاخص عمرانی

رعایت ضوابط ساخت و ساز و صدور پروانه‌های ساختمان در داخل بافت روستا، پیگیری تهیه و اجرای طرح‌های روستایی، بهبود بخش مسکن و ایجاد هماهنگی بین برنامه‌های مقاوم سازی در مقابل زلزله، جلوگیری از حفر چاه‌های غیر مجاز و کنترل برداشت از چاه‌های مجاز، روش‌های جمع‌آوری زباله و دفن فاضلاب روستایی، نحوه تسهیل فرایند همکاری با بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، نقش دهیاران در امداد رسانی در مواقع بحرانی، نقش دهیاران در نگهداری تأسیسات عمومی (آب، برق، گاز، ...) و اموال و دارایی‌های روستا، خدمات روستایی و بهبود عبور و مرور روستایی و امکانات زیربنایی، تملک اراضی مورد نیاز برای توسعه روستایی.

اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی مورد بحث قرار داده است و در نهایت نتایج، بیانگر این موضوع است که بررسی بازیگران اصلی موثر در عرصه مدیریت روستایی پرداخته و نقش و جایگاه هر یک را به خوبی تبیین کرده است. کریمی (۱۳۸۶) به ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در توسعه روستایی پرداخته است. وی با توجه به مطالعات خویش اینگونه نتیجه‌گیری کرد که رابطه همسویی بین فعالیت‌ها و خدمات ارائه شده توسط دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی بر اساس میزان رضایتمندی روستاییان از عملکردهای عمرانی، کشاورزی، اجتماعی، فرهنگی و ... وجود ندارد. به عبارت دیگر نتایج بیانگر این است که دهیاری‌ها نسبت به شوراها در توسعه روستایی و میزان جلب رضایت روستاییان موفق‌تر بوده‌اند. کوچکیان فرد (۱۳۸۶) در پژوهشی با عنوان چالش‌های فراروی روابط شورای اسلامی روستا و دهیاری به بررسی سابقه بروز و ظهور دهیار و دهیاری‌ها در روستاهای کشور پرداخته و سپس شوراها و دهیاری‌ها را به لحاظ قوانین و مقررات مورد مقایسه قرار داده و به تداخل وظایف دهیارها و شورای اسلامی اشاره داشته و در نهایت، برای موفقیت شورا و دهیاری‌ها در عملکرد، پیشنهادها و راه‌حلهایی ارائه کرده است. ناییجی (۱۳۸۸) در تحقیق نقش آموزش دهیاران در توسعه روستایی با توجه به جمع‌آوری اطلاعات بدست آمده از طریق مطالعات میدانی، به این نتیجه رسیده است که دهیاران در زمینه آموزش مردم روستاهای با مطالعه خویش تا حدود زیادی توانسته‌اند نسبت به گذشته تحولاتی را در زمینه شاخص آموزش بوجود آورند.

شاخص اجتماعی و فرهنگی

توجه به ورزش و سلامت روستاییان، نقش دهیاران در حفظ سلامتی و بهداشت محیط روستاها، اهتمام در ثبت وقایع حیاتی (تولد، مرگ، ازدواج، طلاق)، برگزاری مراسم‌ها و اردوهای فرهنگی مذهبی.

شاخص خدماتی

نحوه مساعدت به ایجاد امنیت در روستا، نظافت معابر و اماکن عمومی در روستا، بهره برداری و نگهداری مناسب از تجهیزات و ماشین آلات دهیاری، تنوع بخشی به فعالیت‌های روستایی.

معرفی منطقه مورد مطالعه

شهرستان همدان با وسعتی حدود ۴۱۱۸ کیلومتر مربع، از خط الراس رشته کوه الوند تا مرزهای شرقی استان کشیده شده است. شرقی‌ترین نقطه این شهرستان ۴۹ درجه و ۲۷ دقیقه، غربی‌ترین آن ۴۸ درجه و ۲۰ دقیقه از نصف النهار گرینویچ فاصله دارد و در حد فاصل ۳۴ درجه و ۳۵ دقیقه، تا ۳۵ درجه عرض شمالی واقع شده است. شهرستان همدان، از شمال به شهرستان‌های فامنین و کبودرآهنگ، از جنوب به تویسرکان و ملایر، از شرق به استان مرکزی و از غرب به شهرستان بهار محدود می‌شود. شهرستان همدان از دو بخش مرکزی و شرقی با تعداد ۱۱۰ روستا تشکیل شده است که از این تعداد ۶۱ روستا دارای دهیاری فعال است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰).

شکل ۱: تقسیمات سیاسی شهرستان همدان

مبانی نظری تحقیق

اساسی‌ترین عنصر در همه مجموعه‌های هستی، رهبری و یا هسته‌ای است که بر باقی اجزا احاطه دارد و این هسته، حرکت و یا جهت حرکت این اجزاء را مشخص می‌سازد (تشکری، ۱۳۸۱: ۱۵) و روستاییان که یک اجتماع مجزا و مشخص هر جامعه هستند از این قاعده مستثنا نیستند. چرا که در رابطه با رهبری و مدیریت جوامع روستایی نیز روستا همواره ضرورت وجود مدیری منطبق با احوال مختلف و نیازهای متنوع خود را احساس کرده و کسی را طلبیده که برخاسته از بطن جامعه و دارای قدرت رهبری آن جامعه باشد تا همه افراد تحت رهبری خود را در رسیدن به اهداف اصلی یعنی تولید مواد مورد نیاز و تامین امنیت توانا سازد (وایت، ۱۹۸۰: ۱۳). مشارکت مردم در روند توسعه نزد صاحب‌نظران از چنان اعتباری برخوردار است که بعضاً توسعه را معادل مشارکت می‌دانند. لذا دستیابی به توسعه همه جانبه روستایی، بدون اتخاذ روش‌هایی که در آن به مشارکت مردمی به عنوان زیر بنا نگریسته شود، میسر نیست (مطیعی لنگرودی، ۱۳۸۲: ۸۱). مشارکت در حقیقت اهمی است که انسان‌های ناتوان را به سوی توانمندی‌ها هدایت کرده و توانایی‌های بالقوه آنان را بالفعل می‌نماید و بر قدرتشان برای بهره‌گیری از زندگی می‌افزاید (جهاد سازندگی، ۱۳۶۵: ۲۵).

در زمینه مدیریت روستایی آنچه مهم است، اثر تفاوت‌های روستایی و نقش این تفاوت‌ها در برنامه‌ریزی توسعه روستایی است. مناطق باید سبک توسعه خاص خود را پایه ریزی کنند و سیستم‌های جدید مدیریتی، نباید یک روش یکپارچه را در مجموعه روستاها ارائه دهند (کر، ۱۹۹۴: ۲۰۲).

بنابراین امروزه سیستم مدیریت روستایی باید بر پایه منطقه بندی و مطابق با شرایط مناطق و با مشارکت نهادهای مردمی با حمایت‌های بخش‌های خصوصی و دولتی انجام بگیرد. یکی از راهبردهای موثر در توسعه همه جانبه و خود پایدار نواحی روستایی، استفاده از مشارکت و توانمندی‌های مردمی، بویژه روستاییان برای عمران و توسعه مناطق روستایی در تمام ابعاد آن است (چمبرز، ۱۳۷۶).

مهمترین ابعاد نیل به این مقصود تشکیل نهادهای سازماندهی شده غیر دولتی است که بر اساس نیاز و توانایی گروه‌های مختلف ساکنین روستا، در موضوعات متنوع و ضروری محیط بومی و محلی به منظور اجرای برنامه‌های توسعه‌ای روستاها ایجاد می‌گردد در سال‌های اخیر شوراهای اسلامی و دهیاری‌ها به عنوان مدیریت جدید روستاها تعریف گردیده‌اند و دهیاران و شوراهای اسلامی به عنوان نهادهای مردمی و محلی که مدیریت روستاها را بر عهده دارند می‌توانند با سیاستگذاری، مدیریت و اجرای برنامه‌های مختلف آموزشی، توسعه زیر ساخت‌های لازم، کمک به جذب منابع مالی و اموری از این دست در توسعه روستاها نقشی اساسی ایفا کنند (طالب، ۱۳۷۶).

منظور از ارکان مدیریت روستایی، دو نهاد مدیریتی شورای اسلامی روستایی و دهیاری است که در مدیریت روستایی مکمل یک دیگر بوده و متولی امور عمومی و عام‌المنفعه روستا ارکان مدیریت روستایی هستند. شورای اسلامی روستایی شورای اسلامی نهادی است که اعضای آن بر اساس قانون با رای مستقیم مردم روستا برای مدت چهار سال انتخاب می‌شوند. این نهاد وظیفه مدیریت روستایی را

یافته‌های تحقیق

همانطور که پیشتر اشاره شد در مرحله اول به منظور گردآوری اطلاعات و داده‌های مورد نیاز در این پژوهش از روش‌های مطالعات میدانی استفاده شده است و روش میدانی مبتنی بر پرسشنامه به روش دلفی مربوط به دهیاران روستاهای شهرستان همدان است. برای تعیین اعتبار پرسشنامه مربوط به دهیاران تعداد ۶۱ پرسشنامه بین دهیاران روستاهای دارای دهیاری شهرستان همدان توزیع گردید. در مرحله دوم با تهیه پرسشنامه‌ای جداگانه برای وزن دهی به شاخص‌های چهارگانه مورد مطالعه در این پژوهش و توزیع آن بین متخصصان به منظور مقایسه این شاخص‌ها با همدیگر اقدام گردید و با عنایت به درجه اهمیت و اولویت‌های اختصاص یافته به شاخص‌های فوق برای بررسی نقش عملکرد دهیاران در توسعه روستاهای شهرستان همدان در دو بخش مرکزی و شراء اقدام به بکارگیری از مدل ارزیابی چندمعیاری (AHP) گردید.

روش دلفی

برای ارزیابی عملکرد جامعه هدف از روش پرسشنامه دلفی با فرمول سازی سه معیار میزان تخصص و مهارت، اتفاق نظر و اجماع مخاطبان و نیز اهمیت دادن و توجه به مسایل توسط گروه فوق‌الذکر پرداخته شده است.

بر عهده داشته و بر کلیه امور عمومی روستا نظارت عام دارد. شورای اسلامی در روستاهای تا ۱۵۰۰ نفر جمعیت سه نفر و در روستاهای بیش از ۱۵۰۰ نفر پنج نفر عضو دارد (افراخته، ۱۳۸۸: ۱۰۵).

برخی از وظایف شورا به شرح زیر است: بررسی و شناخت کمبودها، نیازها و نارسایی‌های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی و آموزشی و ارائه راه حل به مقامات مسئول، برنامه ریزی و اقدام در جهت مشارکت مردم در انجام خدمات اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی و سایر امور رفاهی، نظارت بر حسن اجرای تصمیمات شورا و طرح‌های مصوب و ... (طالب، ۱۳۷۶).

تشکیل شوراهای اسلامی اقدامی بسیار موثر در فرآیند مشارکت مردم در توسعه نواحی روستایی محسوب می‌شود، ولی از آن جا که شورا نهاد مشورتی و نظارتی است، بدون تشکیلات اجرایی ناقص است و نمی‌تواند وظایف خود را انجام دهد. خوشبختانه قانون گذار به این نکته توجه داشته و در قانون شوراها، تشکیل دهیاری‌ها را پیش‌بینی کرده است و در سال ۱۳۷۷ به وزارت کشور اجازه داده شد سازمانی به نام دهیاری به صورت خودکفا تاسیس گردد. بر اساس قانون ۴۸ وظیفه برای دهیاری تعیین شده که به دو دسته خاص و عام طبقه بندی می‌شود. برخی از وظایف دهیاری به شرح زیر است: اجرای تمام مصوبات شورای اسلامی، مراقبت در اجرای قوانین بهداشتی و حفظ نظافت و ایجاد زمینه مناسب برای تامین بهداشت محیط و... (کوشیار، ۱۳۸۲، ۲۵).

(تعداد پاسخ هابه گزینه الف * ۱۰۰ + تعداد پاسخ ها به گزینه ب * ۵۰ + تعداد پاسخ ها به گزینه پ * ۲۵ + تعداد پاسخ ها به گزینه ت * ۰) = شاخص تخصص
تعداد کل پاسخ

(تعداد پاسخ هابه گزینه الف * ۲ + تعداد پاسخ ها به گزینه ب * ۱ + تعداد پاسخ ها به گزینه پ * (-۲) + تعداد پاسخ ها به گزینه ت * (-۱) - تعداد پاسخ ها به گزینه ث * ۰) = شاخص اجماع
تعداد کل پاسخ ها به گزینه های الف، ب، ت، ث

(تعداد پاسخ هابه گزینه زیاد * ۱۰۰ + تعداد پاسخ ها به گزینه متوسط * ۵۰ + تعداد پاسخ ها به گزینه کم * ۲۵ + تعداد پاسخ ها به گزینه بی اهمیت * ۰) = شاخص اهمیت
تعداد کل پاسخ

تحلیل توصیفی داده‌ها اولین مرحله تجزیه و تحلیل داده‌ها است. در این مرحله داده‌ها به کمک شاخص‌های آماری و جداول زیر خلاصه سازی شده است. داده‌های جمع آوری شده بر حسب نوع پرسش، عددی (کمی) هستند، سپس داده‌ها وارد نرم افزار شده و نتایج ذیل به دست آمده است.

برای اینکه میزان موفقیت نهادها و در این تحقیق نهاد دهیاری مورد ارزیابی قرار گیرد، از چند نمونه شاخص با عنوان شاخص‌های توسعه روستایی برای ارزیابی و شناسایی میزان عملکرد و تاثیرگذاری دهیاری‌ها در هر یک از این شاخص‌ها در جهت توسعه و ایجاد تحول در روستا استفاده شده است.

جدول ۱- شاخص‌های اقتصادی عملکردی دهیاران

شاخص‌های عملکردی دهیاران در توسعه روستاهای شهرستان همدان			
ردیف	متغیر	میزان تخصص شما در	میزان اهمیت
		خصوص این سیاست	سیاست
		شاخص تخصص	شاخص اهمیت
۱	توسعه فعالیتهای خدمات برتر (دولت الکترونیک و it) در روستا	۷۷/۸۷	۹۰/۱۶
۲	ایجاد قطب روستایی و اختصاص امکانات لازم با بستر سرمایه گذاری در هر روستا متناسب با پتانسیهای موجود	۶۲/۴۸	۸۸/۱۱
۳	ایجاد اشتغال و گسترش فعالیتهای تولیدی روستایی	۵۲/۴۶	۹۰/۵۷
۴	روشهای درآمدزایی برای روستا	۴۰/۹۸	۹۳/۰۳
۵	روشهای مدیریت هزینه توسط دهیاران	۵۸/۶۱	۸۹/۷۵
۶	توسعه خدمات گردشگری در روستا	۵۰/۸۲	۸۶/۸۹
۷	بستر سازی جهت توسعه صنایع دستی و سنتی روستا	۹۸/۳۶	۱۰۰
۸	همکاری در ایجاد و توسعه بازارچه‌های محلی و هفتگی در روستا	۷۸/۲۸	۸۱/۱۵
۹	افزایش تولیدات کشاورزی در روستا از طریق بهره وری و نه افزایش سطح زیر کشت	۷۴/۱۸	۲۷/۱۳
۱۰	تقویت ساختار فرهنگی تولید بهینه در روستا (طرح هر روستا یک محصول تخصصی)	۳۱/۹۷	۴۲/۶۲

منبع: محاسبات نگارندگان

جدول ۲- شاخص‌های عمرانی عملکردی دهیاران

شاخص‌های عملکردی دهیاران در توسعه روستاهای شهرستان همدان			
ردیف	متغیر	میزان تخصص شما در خصوص این سیاست	نظر شما در خصوص سیاست
		شاخص تخصص	شاخص اجماع
		میزان اهمیت سیاست	شاخص اهمیت
۱	رعایت ضوابط ساخت و ساز و صدور پروانه ساختمان در داخل بافت روستا	۶۴/۷۵	۲
۲	پیگیری تهیه و اجرای طرح‌های روستایی	۹۸/۳۶	۱/۹۲
۳	بهبود بخش مسکن و ایجاد هماهنگی بین برنامه‌های مقاوم سازی در مقابل زلزله	۹۶/۷۲	۱/۸۷
۴	جلوگیری از حفرچاه‌های غیرمجاز و کنترل برداشت توسط چاه‌های مجاز	۴۷/۱۳	۱/۸۲
۵	روشهای جمع آوری زباله و دفع فاضلاب روستایی	۶۱	۲
۶	نحوه تسهیل همکاری با بنیاد مسکن انقلاب اسلامی	۹۸/۳۴	۱/۶۲
۷	نقش دهیاران در امداد رسانی در مواقع بحرانی	۵۷/۷۹	۱/۹۲
۸	نقش دهیاران در نگهداری تاسیسات عمومی (آب، برق، گاز، ..) و اموال و دارایی‌های روستا	۷۲/۵۴	۱/۸۰
۹	خدمات روستایی و بهبود عبور و مرور روستایی و امکانات زیربنایی	۹۹/۱۸	۲
۱۰	تملک اراضی مورد نیاز برای توسعه روستا	۵۹/۸۴	۱/۸۹

منبع: محاسبات نگارندگان

جدول ۳- شاخص‌های اجتماعی، فرهنگی و عملکردی دهیاران

شاخص‌های عملکردی دهیاران در توسعه روستاهای شهرستان همدان			
ردیف	متغیر	میزان تخصص شما در خصوص این سیاست	نظر شما در خصوص سیاست
		شاخص تخصص	شاخص اجماع
		میزان اهمیت سیاست	شاخص اهمیت
۱	توجه به ورزش و سلامت روستاییان	۶۱/۰۷	۱/۹۳
۲	نقش دهیاران در حفظ سلامتی و بهداشت محیط روستاها	۹۸/۷۷	۲
۳	اهتمام در ثبت وقایع حیاتی (تولد، فوت، ازدواج، طلاق)	۵۷/۳۸	۱/۹۸
۴	برگزاری مراسم‌های واردوهای فرهنگی مذهبی	۱۰۰	۲

منبع: محاسبات نگارندگان

جدول ۴- شاخص‌های خدماتی عملکردی دهیاران

شاخص‌های عملکردی دهیاران در توسعه روستاهای شهرستان همدان				
ردیف	متغیر	میزان تخصص شما در خصوص این سیاست	نظر شما در خصوص سیاست	میزان اهمیت سیاست
		شاخص تخصص	شاخص اجماع	شاخص اهمیت
۱	نحوه مساعدت به ایجاد امنیت در روستا	۶۶/۸۵	۲	۷۲/۹۶
۲	نظافت معابر و اماکن عمومی در روستا	۱۰۰	۲	۹۵/۹۷
۳	بهره برداری و نگهداری مناسب از تجهیزات و ماشین‌آلات دهیاری	۷۹/۸۲	۷۴/۱	۱۱/۸۸
۴	تنوع بخشی به فعالیت‌های روستایی	۰۵/۹۵	۹۳/۱	۷۲/۹۶

منبع: محاسبات نگارندگان

مورد نیاز ساکنان روستاهای شهرستان همدان دارای مهارت و تخصص لازم بوده و در خصوص مسائل اقتصادی روستاها نیازمند یک برنامه ریزی هدفمند و جامع با یک سیاست راهبردی از پایین به بالا به منظور بالفعل شدن پتانسیل‌های روستایی مبتنی بر نیازهای موجود در منطقه است.

روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP)

مراحل فرایند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) را بطور خلاصه می‌توان به شرح ذیل خلاصه نمود:
الف- تعیین ضریب اهمیت معیارها و زیرمعیارها، ۲- تعیین ضریب اهمیت گزینه‌ها و ۳- تعیین امتیاز نهایی (اولویت) گزینه‌ها.

برای تعیین ضریب اهمیت (وزن) معیارها و زیرمعیارها، دو به دو آنها را با هم مقایسه می‌کنیم. مبنای قضاوت در این امر مقایسه‌ای جدول ۹ کمیتهی ساعتی است که بر اساس آن و با توجه به هدف بررسی، شدت برتری معیار i نسبت به معیار j ، a_{ij} تعیین می‌شود (زبردست، ۱۳۸۰). تمامی معیارها دو به دو با هم مقایسه می‌شوند و در یک ماتریس $n \times n$

با توجه به نتایج روش پرسشنامه دلفی از جمعیت سوال شونده (دهیار) با معیارهایی چون میزان تخصص و مهارت دهیار، اهمیت دادن به موضوعات پرسشنامه و نهایتاً اجماع و توافق نظر دهیاران در مسایل مورد نظر مشخص گردید که در بحث اهمیت دادن دهیار، شاخص عمرانی بالاترین رتبه معادل ۹۶/۴۷ درصد و پس از آن به ترتیب خدماتی، اجتماعی و فرهنگی و پایین‌ترین رتبه معادل ۷۸/۹۰ درصد به شاخص اقتصادی تعلق یافت و نیز در بحث تخصص و مهارت دهیاران بالاترین رتبه معادل ۹۰/۸۸ درصد به شاخص خدماتی و کمترین رتبه به شاخص اقتصادی معادل ۶۲/۵۰ درصد تعلق گرفت که مبین این مطلب است که دهیاران روستاهای شهرستان همدان در شاخص عمرانی دارای بیشترین توجه و اهمیت به مسائل و در بحث تخصص و مهارت در شاخص خدماتی بالاترین رتبه را به خود اختصاص داده است. بنابراین دهیاران در اجرای برنامه‌های عمرانی مبتنی بر اجرای طرح‌های هادی روستایی و امداد رسانی در زمان بحران، دارای توجه و اهمیت ویژه و نیز در نحوه ارائه خدمات بهنگام و

هندسی ردیف‌های ماتریس را بدست آورده و آنها را نرمالیزه می‌کنیم. ضریب اهمیت معیارها از نرمال کردن این اعداد، یعنی از تقسیم هر عدد به سرجمع آنها به دست می‌آید. برای به دست آوردن ضرایب اهمیت زیرمعیارها، همان مراحل طی شده را انجام می‌دهیم که در جدول ۶ خلاصه شده است.

ثبت می‌شوند، به طوری که عناصر این ماتریس همگی مثبت بوده و با توجه به اصل شروط معکوس در فرایند تحلیل سلسله مراتبی در هر مقایسه دودویی، دو مقدار عددی a_{ij} و $1/a_{ij}$ را خواهیم داشت. برای محاسبه ضریب اهمیت معیارها، در این بررسی از روش میانگین هندسی، به دلیل دقت بیشتر آن مورد استفاده قرار گرفته است که ابتدا میانگین

جدول ۵- مقایسه دو به دویی معیارها

معیارها	عمرانی	خدماتی	اجتماعی و فرهنگی	اقتصادی
عمرانی	۱	۳	۵	۷
خدماتی	۱/۳	۱	۲	۴
اجتماعی و فرهنگی	۱/۵	۱/۲	۱	۳
اقتصادی	۱/۷	۱/۴	۱/۳	۱

$$\sqrt[4]{(1) * (3) * (5) * (7)} = 3.2011 \quad w = 0.5768$$

$$\sqrt[4]{\left(\frac{1}{3}\right) * (1) * (2) * (4)} = 1.2779 \quad w = 0.2303$$

$$\sqrt[4]{\left(\frac{1}{5}\right) * \left(\frac{1}{2}\right) * (1) * (3)} = 0.7401 \quad w = 0.1334$$

$$\sqrt[4]{\left(\frac{1}{7}\right) * \left(\frac{1}{4}\right) * \left(\frac{1}{3}\right) * (1)} = 0.3303 \quad w = 0.0595$$

بحث "کدام گزینه مهمتر است؟" مطرح نیست، بلکه "کدام گزینه ارجح است؟ و چقدر؟" مطرح است. فرایند بدست آوردن وزن (ضریب اهمیت) گزینه‌ها نسبت به هر یک از زیر معیارها شبیه تعیین ضریب اهمیت معیارها نسبت به هدف است (رحمانی و دیگران، ۱۳۹۱: ۸۶).

تا قبل از مرحله امتیاز نهایی گزینه‌ها، ضرایب اهمیت معیارها و زیر معیارها در ارتباط با هدف

در مرحله تعیین ضریب اهمیت گزینه‌ها نیز ارجحیت هر یک از گزینه‌ها در ارتباط با هریک از زیرمعیارها و اگر معیاری زیرمعیار نداشته باشد، مستقیماً با خود آن معیار مورد قضاوت و داوری قرار می‌گیرد.

مبنای این قضاوت همان مقیاس ۹ کمیتی ساعتی است با این تفاوت که در مقایسه گزینه‌ها در ارتباط با هریک از زیرمعیارها (یا معیارها، حسب مورد)،

اولویت با در نظر گرفتن همه قضاوت‌ها در تمامی سطوح سلسله مراتبی می‌شود، استفاده می‌شود.

$$(1) \sum_{k=1}^m \sum_{i=1}^m w_k w_i (g_{ij})$$

(اولویت) گزینه j

W_k ضریب اهمیت معیار k ، W_i ضریب اهمیت

زیرمعیار i ، g_{ij} امتیاز گزینه j در ارتباط با زیرمعیار i

مطالعه و نیز ضرایب اهمیت (امتیاز) گزینه‌ها در ارتباط با هریک از زیر معیارها و نیز معیارهایی که زیر معیار ندارند، تعیین شده است. در این مرحله از تلفیق ضرایب اهمیت مزبور، امتیاز نهایی هریک از گزینه‌ها تعیین خواهد شد. برای این کار از اصل ترکیب سلسله مراتبی ساعتی که منجر به یک بردار

جدول ۶- وزن معیارها، زیر معیارها، گزینه‌ها و محاسبه امتیاز نهایی

معیارها	وزن	زیر معیارها	وزن	بخش مرکزی	امتیاز	بخش شراء	امتیاز
زیست‌محیطی	۰.۵۷۶۸	رعایت ضوابط ساخت وساز و صدور پروانه ساختمان در داخل بافت روستا	۰.۰۹۱۵	۰.۸۳۳	۰.۰۴۴۰	۰.۱۶۷	۰.۰۰۸۸
		پیگیری تهیه و اجرای طرح‌های روستایی	۰.۱۰۰۱	۰.۷۵	۰.۰۴۳۳	۰.۲۵	۰.۰۱۴۴
		بهبود بخش مسکن و ایجاد هماهنگی بین برنامه‌های مقاوم سازی در مقابل زلزله	۰.۰۵۰۳	۰.۸۳۳	۰.۰۲۴۲	۰.۱۶۷	۰.۰۰۴۸
		جلوگیری از حفرچاه‌های غیرمجاز و کنترل برداشت توسط چاه‌های مجاز	۰.۰۸۱۱	۰.۸۷۵	۰.۰۴۰۹	۰.۱۲۵	۰.۰۰۵۸
		روشهای جمع آوری زباله و دفع فاضلاب روستایی	۰.۰۸۱۱	۰.۸۳۳	۰.۰۳۹۰	۰.۱۶۷	۰.۰۰۷۸
		نحوه تسهیل فرآیند همکاری با بنیاد مسکن انقلاب اسلامی	۰.۰۱۶۲	۰.۷۵	۰.۰۰۷۰	۰.۲۵	۰.۰۰۲۳
		نقش دهیاران در امدادسانی در مواقع بحرانی	۰.۲۷۳۷	۰.۵	۰.۰۷۸۹	۰.۵	۰.۰۷۸۹
		نقش دهیاران در نگهداری تاسیسات عمومی (آب، برق، گاز،...) و اموال و دارایی‌های روستا	۰.۰۳۵۸	۰.۵	۰.۰۱۰۳	۰.۵	۰.۰۱۰۳
		خدمات روستایی و بهبود عبور و مرور روستایی و امکانات زیربنایی	۰.۱۳۵۱	۰.۹	۰.۰۷۰۱	۰.۱	۰.۰۰۷۸
		تملك اراضی مورد نیاز برای توسعه روستا	۰.۱۳۵۱	۰.۸۷۵	۰.۰۶۸۲	۰.۱۲۵	۰.۰۰۹۷
اقتصادی	۰.۲۳۰۳	توسعه فعالیتهای خدمات برتر (دولت الکترونیک و it) در روستا	۰.۱۰۱۱	۰.۹	۰.۰۲۱۰	۰.۱	۰.۰۰۲۳
		ایجاد قطب روستایی و اختصاص امکانات لازم با بستر سازی سرمایه گذاری در هر روستا متناسب با پتانسیل‌های موجود	۰.۰۹۰۴	۰.۸۷۵	۰.۰۱۸۲	۰.۱۲۵	۰.۰۰۲۶

۰.۰۰۴۱	۰.۱۶۷	۰.۰۲۰۴	۰.۸۳۳	۰.۱۰۶۱	ایجاد اشتغال و گسترش فعالیتهای تولیدی روستایی				
۰.۰۰۸۶	۰.۲۵	۰.۰۲۵۹	۰.۷۵	۰.۱۵۰۱	روشهای درآمدزایی برای روستا				
۰.۰۱۱۰	۰.۵	۰.۰۱۱۰	۰.۵	۰.۰۹۵۲	روشهای مدیریت هزینه توسط دهیاران				
۰.۰۰۲۳	۰.۱۶۷	۰.۰۱۱۷	۰.۸۳۳	۰.۰۶۱۱	توسعه خدمات گردشگری در روستا				
۰.۰۱۸۰	۰.۲۵	۰.۰۵۴۱	۰.۷۵	۰.۳۱۳۲	بستر سازی برای توسعه صنایع دستی و سنتی روستا				
۰.۰۰۱۵	۰.۱۲۵	۰.۰۱۰۳	۰.۸۷۵	۰.۰۵۱۲	همکاری در ایجاد و توسعه بازارچههای محلی و هفتگی در روستا				
۰.۰۰۰۴	۰.۱۶۷	۰.۰۰۲۰	۰.۸۳۳	۰.۰۱۰۵	افزایش تولیدات کشاورزی در روستا از طریق بهره وری و نه افزایش سطح زیر کشت				
۰.۰۰۱۲	۰.۲۵	۰.۰۰۳۶	۰.۷۵	۰.۰۲۱۱	تقویت ساختار فرهنگی تولید بهینه در روستا(طرح هر روستا یک محصول تخصصی)				
۰.۰۲۳۵	۰.۸۳۳	۰.۰۰۴۷	۰.۱۶۷	۰.۲۱۱۸	نحوه مساعدت به ایجاد امنیت در روستا			۰.۱۳۳۴	خدماتی
۰.۰۰۸۸	۰.۱۲۵	۰.۰۶۱۳	۰.۸۷۵	۰.۵۲۵۲	نظافت معابر و اماکن عمومی در روستا				
۰.۰۰۱۷	۰.۲۵	۰.۰۰۵۱	۰.۷۵	۰.۰۵۱۲	بهره برداری و نگهداری مناسب از تجهیزات و ماشین آلات دهیاری				
۰.۰۰۷۱	۰.۲۵	۰.۰۲۱۲	۰.۷۵	۰.۲۱۱۸	تنوع بخشی به فعالیت های روستایی				
۰.۰۰۶۳	۰.۵	۰.۰۰۶۳	۰.۵	۰.۲۱۱۸	توجه به ورزش و سلامت روستاییان				
۰.۰۰۲۱	۰.۱۶۷	۰.۰۱۰۵	۰.۸۳۳	۰.۲۱۱۸	نقش دهیاران در حفظ سلامتی و بهداشت محیط روستاها	۰.۰۵۹۵	اجتماعی و فرهنگی		
۰.۰۰۰۸	۰.۲۵	۰.۰۰۲۳	۰.۷۵	۰.۰۵۱۲	اهتمام در ثبت وقایع حیاتی (تولد، فوت، ازدواج، طلاق)				
۰.۰۱۵۶	۰.۵	۰.۰۱۵۶	۰.۵	۰.۵۲۵۲	برگزاری مراسم های واردوهای فرهنگی مذهبی				
۰.۲۶۸۸	بخش شراء	۰.۷۳۱۲	بخش مرکزی		امتیاز نهایی گزینه ها				

منبع: محاسبات نگارندگان

همدان با برخورداری از امتیازی بیش از ۷۳ درصد، نشان می دهد که عملکرد روستاهای واقع در این بخش از نظر معیارها و زیرمعیارهای در نظر گرفته شده، در وضعیت مطلوب تری به نسبت روستاهای

بر اساس جدول فوق که در آن وزن معیارها، زیرمعیارها، گزینه ها و امتیاز نهایی دو گزینه بخش مرکزی و بخش شراء شهرستان همدان مشخص شده است، روستاهای واقع در بخش مرکزی شهرستان

واقع در بخش شراء هستند که خود می‌تواند متاثر از عوامل گوناگونی نظیر نزدیکی به نخست شهر منطقه و برخورداری از امکانات و قابلیت‌های شهرهمدان و ... باشد.

جمع بندی و نتیجه گیری

توسعه روستایی یکی از اهداف اساسی سیاست گذاری‌های کلان در همه کشورها به خصوص ایران است. در سیستم جدید مدیریت کشور، مدیریت روستاها به شوراها و دهیاری‌ها سپرده شده است. مدیریت روستایی در فرایند توسعه روستایی نقشی محوری و اساسی دارد. مدیریت روستایی در واقع فرایند سازماندهی و هدایت جامعه و محیط روستایی از طریق شکل دادن به سازمان‌ها و نهادهاست. تشکیل شوراهای اسلامی روستایی اقدام بسیار موثری در فرایند مشارکت مردم در توسعه نواحی روستایی محسوب می‌شود. ولی از آنجا که شورا یک نهاد مشورتی و نظارتی است، بدون تشکیلات اجرایی ناقص بوده و توان چندانی ندارد. لذا با تشکیل دهیاری‌ها به عنوان بازوی اجرایی شوراها این نقیصه برطرف و موجب رشد و توسعه روستاها گردیده است.

قدر مسلم تاکنون به مقوله بررسی نقش عملکرد دهیاران در شهرستان همدان توجهی نشده است. از آنجایی که بین عملکرد دهیاری‌ها و توسعه روستاهای این شهرستان رابطه معناداری وجود دارد و این ارتباط مستقیم و مثبت است، نوع شاخص‌های موثر چهارگانه مورد نظر این تحقیق در ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها و پیشبرد روند توسعه روستاهای شهرستان همدان، اهمیت ویژه‌ای دارد.

نتایج حاصله حاکی از آن است، ضمن بررسی همه معیارهای اصلی نقش دهیاران همچون اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی، خدماتی و عمرانی در توسعه روستاها و مقایسه عملکردی آنان در دو بخش مرکزی و شراء از توابع شهرستان همدان مشخص گردید: در بحث اهمیت دادن دهیار به شاخص‌های چهارگانه، شاخص عمرانی بالاترین درجه اهمیت و شاخص اقتصادی کمترین درجه را به خود اختصاص داده است. همچنین در بحث تخصص و مهارت دهیاران، شاخص خدماتی بالاترین و شاخص اقتصادی کمترین رتبه را به خود اختصاص داده است که خود مبین این موضوع است که دهیاران در شاخص خدماتی همچون نظافت معابر و اماکن عمومی و ایجاد امنیت در روستا و... موفق تر عمل کرده‌اند. حال آنکه در مباحث شاخص اقتصادی مانند ایجاد اشتغال مولد، فعالیت‌های تولیدی و ایجاد بازارچه‌های محلی و هفتگی روستایی و... دارای ضعف هستند. بنابراین باتوجه به مقایسه دودویی معیارها و زیرمعیارها در استفاده از روش مدل ارزیابی چند معیاری (AHP) نقش و عملکرد دهیاران روستاها در بخش مرکزی نسبت به بخش شراء موفقتر بوده است. و این خود گواه این حقیقت است که دهیاران بخش مرکزی با توجه به امکانات و پتانسیل‌های موجود در منطقه و دارا بودن نقش ارتباطات سیاسی، اداری و منابع مناسب عملکرد بهتری را نسبت به بخش شراء در روند مدیریت و توسعه روستایی در این شهرستان کسب کرده اند.

پیشنهادها

لذا با عنایت به موارد مذکور در نتیجه گیری این تحقیق پیشنهادات زیر در جهت ارتقاء این مهم ارائه می‌گردد:

- آموزش دهیاران روستاهای مورد مطالعه برای آشنایی با ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، عمرانی و خدماتی توسعه روستایی بسیار تاثیرگذار است.

- اتخاذ یک الگوی مشارکتی بومی و منطقه‌ای امری ضروری است.

- اعتبار بخشی به نهاد دهیاران در روستاهای منطقه مورد مطالعه تاثیر زیادی بر میزان اعتماد مردم به آنها خواهد داشت.

- مشارکت‌های مردمی در تمامی مراحل تصمیم‌گیری، برنامه ریزی، اجرا و بهره برداری مورد تاکید این تحقیق است.

- تامین ثبات شغلی دهیار راهکاری است برای رفع معضل بزرگ بی انگیزگی گروه مورد مطالعه (دهیاران).

- به وجود آمدن ساختار سازمانی و تشکیلاتی منسجم و یکپارچه با توجه به ماهیت توسعه روستایی.

- جلوگیری از موازی کاری و مشخص کردن وظایف دستگاه‌های اجرایی در برنامه ریزی و مدیریت توسعه روستایی.

- به وجود آمدن تشکیلات حمایت کننده و هدفمند برای رشد اقتصادی.

- توجه به ماهیت چند بخشی و بین بخشی در مدیریت روستایی.

مدیریت روستایی در ایران طی چند دهه گذشته فاقد این ویژگی بوده است. به این ترتیب که هر

قسمتی از مدیریت روستایی در اختیار یک نهاد یا دستگاه اجرایی بوده، ولی دیگر قسمت‌های آن به طور پراکنده در اختیار چند دستگاه دیگر بوده است. پراکنده بودن امور اداره ی روستا در بین دستگاه‌های مختلف اجرایی، با توجه به عدم هماهنگی آنها با یکدیگر از مهم ترین دلایل عدم تعامل بین شورا با دهیاری است. لذا توسعه ی پایدار روستا مستلزم ارتباط شورا به عنوان نهاد نظارتی با دهیاری به عنوان نهاد اجرایی در روستا می‌باشد. در واقع مشارکت، ارتباط و همکاری دو سویه میان این دو موجب تسهیل در اداره روستا و از طرفی تسریع در روند توسعه روستا خواهد شد.

منابع

- ۱- بدری، سیدعلی، (۱۳۸۶)، نقش روابط تعاملی شوراها و اسلامی روستایی؛ دهیاران و مردم در توسعه پایدار روستایی، ماهنامه پژوهشی، آموزشی و ترویجی دهیاری‌ها، شماره ۲۱، صص ۱۸-۲۵.
- ۲- تشکری، احمد، (۱۳۸۱)، رهبری در آینه تاریخ، تهران، انتشارات روزگار.
- ۳- تودارو، مایکل، (۱۳۶۴)، توسعه اقتصادی در جهان سوم، ترجمه غلامعلی فرجادی، تهران، نشر سازمان برنامه و بودجه.
- ۴- خسروی، خسرو، (۱۳۵۷)، جامعه دهقانی در ایران، تهران، نشر پیام.
- ۵- جهاد سازندگی، (۱۳۶۵)، مشارکت مردمی، ماهنامه جهاد، شماره ۸۹، صص ۱۷-۲۴.

- ۶- چمبرز، رابرت، (۱۳۷۶)، توسعه روستایی اولویت بخشی به فقرا، ترجمه مصطفی ازکیا، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- ۷- رحمانی، محمد و همکار، (۱۳۹۱)، ارائه الگوی مکان‌یابی بهینه اراضی توسعه مسکن در روستا- شهرها (نمونه موردی: شهر صالح آباد)، فصلنامه آمایش و توسعه پایدار، دانشگاه بین‌المللی امام رضا(ع) مشهد، شماره ۳
- ۸- رضوانی، محمدرضا، (۱۳۸۳)، مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران، تهران، نشر قومس.
- ۹- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، (۱۳۸۶)، نگرشی نو به مدیریت روستایی با تأکید بر نهادهای تأثیرگذار، فصلنامه علمی - پژوهشی روستا و توسعه، سال ۱۰ شماره ۲.
- ۱۰- طالب، مهدی، (۱۳۷۶)، مدیریت روستایی در ایران، تهران، نشر دانشگاه تهران.
- ۱۱- کریمی، بهرام، (۱۳۸۶)، ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در توسعه روستایی (مطالعه موردی: بخش کندوان در شهرستان میانه)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تهران.
- ۱۲- کوچکیان فرد، حسین، (۱۳۸۶)، چالش‌های فراروی روابط شورای اسلامی روستا و دهیاری، ماهنامه پژوهشی، آموزشی و ترویجی دهیاری‌ها، شماره ۲۱.
- ۱۳- کوشیار، گ، (۱۳۸۲)، شاخص‌های توسعه پایدار، مجله مدیریت، شماره ۷۷، صص ۱۹-۳۳.
- ۱۴- مطیعی لنگرودی، حسین، (۱۳۸۲)، برنامه‌ریزی روستایی با تأکید بر ایران، مشهد، نشر جهاد دانشگاهی مشهد.
- ۱۵- مرکز آمار ایران، (۱۳۹۰)، سالنامه آماری استان همدان، دفتر معاونت برنامه‌ریزی استانداری همدان.
- ۱۶- نایبجی، مصطفی، (۱۳۸۸)، نقش آموزش دهیاران در توسعه روستایی، نمونه موردی دهیاری‌های بخش چمستان شهرستان نور، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه شهید بهشتی تهران.
- 17- Kerr, Kenneth (1994). "Répercussions de la reforme de securit sociale sur le monderural séminaires de Gulf", universités de Gulf.
- 18- Whyte, wo (1980). "The social Life of small urban spaces", Washington, theconservation foundation press.